Patyčios mokykloje

Tyčiojimosi ir smurto prevencijos akcija "Nustok tyčiotis", organizuota Vaiko raidos centro, nuvilnijo per Lietuvą kaip žaibolaidis. Ji privertė susimąstyti ne vieną specialistą, kas atsitiko su Lietuvos vaikais, kad jie tapo vieni agresyviausių Europoje. PSO atlikti tyrimai parodė, kad net 70 % Lietuvos vaikų teigia, jog jie patiria patyčias iš savo bendraamžių. Kaip ir daugelis Lietuvos specialistų, Utenos psichologai ir socialiniai pedagogai susidomėjo šia problema, todėl Utenos raj. pedagoginė – psichologinė tarnyba 2005m. spalio-lapkričio mėn. atliko tyrimą, kurio tikslas buvo išanalizuoti tyčiojimosi situaciją Utenos ugdymo įstaigose bei nustatyti tyčiojimosi paplitimą. Taip pat siekėme išsiaiškinti, kokios tyčiojimosi formos paplitę tarp vaikų, atskleisti nesaugias vietas mokyklose bei išsiaiškinti tyčiojimosi priežastis. 2005m. gruodžio 16d. įvyko konferencija „Tyčiojimosi ir smurto prevencija“, kurioje buvo pristatyti tyrimo rezultatai. Konferencijoje dalyvavo Utenos rajono ugdymo įstaigų bei organizacijų, dirbančių su vaikais, atstovai. Kupiškio ir Molėtų pedagoginių psichologinių tarnybų psichologai pristatė tyrimų, atliktų Kupiškio ir Molėtų rajonuose rezultatus.

Utenos rajono pedagoginės psichologinės tarnybos atliktame tyrime dalyvavo 442 Utenos miesto „Žiburio“, „Aukštakalnio“, „Eglutės“, „Gandrelio“ pradinių , Vyturių, Krašuonos, Aukštakalnio, Utenos pagrindinių mokyklų ketvirtų ir šeštų klasių mokiniai: 231 ketvirtokas ir 211 šeštokų. Šio amžiaus klasių grupės pasirinktos todėl, kad daugelio autorių atlikti tyrimai parodė, kad būtent tarp tokio amžiaus vaikų tyčiojimasis paplitęs labiausiai. Prieš atliekant apklausą, su vaikais buvo vedami pokalbiai apie tyčiojimasi, kurių metu buvo aiškinama, kas tai yra tyčiojimasis, kaip jaučiasi vaikai patyrę patyčias, kur kreiptis pagalbos, jei esi skriaudžiamas. Taip buvo siekiama, kad vaikai, atsakydami į klausimus, atskirtų tikrąjį tyčiojimąsi nuo kitų konfliktinių situacijų.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad tyčiojimasis yra paplitęs Utenos miesto ugdymo įstaigose. 60 % vaikų teigia, kad jie kartais patiria patyčias iš savo klasiokų, 11 % teigia, kad jie dažnai arba labai dažnai patiria patyčias iš savo bendraamžių, t.y. taip vadinamosios "tikrosios" patyčių aukos. Šiame straipsnyje pateikti skaičiai atspindi bendrą padėtį mokyklose. Tyrimas parodė, kad tyčiojimasis vienose mokyklose paplitęs labiau nei kitose. Ryškiausi skirtumai matomi tarp tirtų pagrindinių mokyklų 6 klasių. Dėl etinių sumetimų tų skirtumų šiame straipsnyje neskelbsime, bet siūlome mokyklų vadovams kartu su tarnybos psichologais aptarti kiekvienos mokyklos situaciją.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, vaikai daugiausiai patiria netiesioginę agresiją , kuri pasireiškia įžeidinėjimu, apkalbinėjimu, ignoravimu, atstūmimu. Tai tik patvirtina mokslininkų tyrimų

rezultatus, kad daugelis tyčiojimosi situacijų lieka nepastebėtos, neatskleistos laiku, nes vaikai retai tyčiojasi suaugusiųjų akivaizdoje. Dažniausiai mokyklose atkreipiamas dėmesys tik į tiesioginę agresiją – muštynes.

Nesaugiausiomis vietomis mokyklose vaikai laiko koridorius, kiemelius ir klases, kai jose nėra mokytojų. Tai vėl įrodo, kad tyčiojimasis vyksta tada, kai suaugusiųjų nėra šalia. Kiekviena mokykla turėtų pagalvoti, kaip galima būtų labiau sustiprinti mokytojų budėjimą, kad sumažinti tyčiojimosi pasireiškimo galimybes pertraukų metu.

Vaikai nurodo, kad dažniausiai tyčiojamasi iš „skundikų“, „įžeidinėtojų“, „mušeikų“, „negražių“ vaikų. Vaikai bijo būti „skundikais“. Pakankamai dažna nuostata tiek tarp vaikų, tiek tarp suaugusių, kad „skųstis yra blogai“. Priklijuodami „skundiko“ etiketę smurtautojai siekia, kad patiriantis patyčias vaikas niekam nieko nepasakotų. Nuolatinės bendraamžių patyčios slegia, žemina vaikus, kelia jiems įtampą ir bejėgiškumo jausmą. Dauguma žinome ar bent esame girdėję, kad veikiant nuolatiniam stresui gali skaudėti galvą, pilvą, pykinti, sutrikti virškinimas, dingsta noras eiti į mokyklą, apninka liūdesys, gali kilti minčių apie savižudybę ...Suaugusieji turėtų drąsinti vaikus ieškoti pagalbos ir padėti atskirti skundimą nuo pagalbos prašymo. Svarbu, kad ir tėvai išklausytų vaiką, nepasakytų jam „nekreipk dėmesio“, „visa tai praeis“ ir nebijotų kreiptis į specialistus patarimo, kaip elgtis tyčiojimosi situacijoje.

Patyčios nėra nauja problema. Ji egzistavo nuo tada, kai žmonės įkūrė pirmąsias mokyklas. Jos naujumas yra tame , kad Lietuvoje tik prieš keletą metų pradėta kalbėti, domėtis, nagrinėti tyčiojimosi temą bei ieškoti būdų, kaip ją išspręsti.

Utenos rajono PPT psichologės J. Bareišienė,
S. Kučinskienė, I. Gaigalaitė, D.Laurinavičienė.